

ความจริงในกระแสธรรมของพุทธทาสภิกขุเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย
ของมนุษย์ในท่ามกลางปัญหาและวิกฤติต่าง ๆ
Buddhadasa Bhikku's Dhamma : A Path to Safety and Survival

สมเจตน์ ผีวทองงาม *
Somjet Phiutonggam *

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Faculty of Education, Suratthani Rajbhat University
*Corresponding Author, E-mail: wangra2@yahoo.com

Article Info

- Received: February 4, 2024
- Revised: April 12, 2024
- Accepted: May 18, 2024
- Available Online: August 26, 2024

Abstract

The doctrines presented in the works of Ven. Buddhadasa Bhikkhu, a dedicated Buddhist disciple, are regarded as truth and have been widely accepted by many scholars. This acceptance stems from their effectiveness in addressing various societal issues, such as corruption and deceit, by advocating for Dhamma as a refuge for humanity. These teachings provide a foundation for individuals to live safely amidst numerous challenges and crises. This article aims to present three key aspects: 1) the doctrinal works of Ven. Buddhadasa Bhikkhu, with a focus on the three inspirations that were central to his lifelong dedication to Buddhism; 2) the current issues faced by humanity, which are attributed to a lack of Dhamma and the drift towards materialism; and 3) the application of Buddhist principles, specifically the Four Noble Truths and the Kalamasutta, in resolving issues like corruption and deceit, in accordance with the teachings of Ven. Buddhadasa Bhikkhu. This study involves the examination, analysis, and synthesis of various documents from the significant literary works of Ven. Buddhadasa Bhikkhu, encompassing his three wishes, Dhammakhosa, and the core tenets of Buddhism.

Keywords: Buddhadasa Bhikkhu, Dhamma Flow, Survive Safety, Truth

บทคัดย่อ

คำสอนที่ปรากฏในผลงานของพุทธทาสภิกขุผู้เป็นพุทธสาวกถือว่าเป็นความจริงที่ปัญญาชนทั้งหลายล้วนต่างยอมรับกันโดยทั่วไป เพราะช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน และปัญหาโกหกหลอกลวงในสังคม โดยช่วยให้มนุษย์มีธรรมะเป็นที่พึ่งและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอยู่รอดปลอดภัยท่ามกลางปัญหาวิกฤติดังกล่าว บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอเนื้อหาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ผลงานคำสอนของพุทธทาสภิกขุโดยเฉพาะปณิธาน 3 ประการอันเป็นหัวใจหลักในการทำงานอุทิศชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนา 2) ความจริงในด้านที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ในปัจจุบันอันเกิดจากการขาดธรรมะในจิตใจและจิตใจตกเป็นทาสอำนาจวัตถุนิยม และ 3) ความจริงในด้านของการใช้หลักพุทธธรรมที่สำคัญ ได้แก่ อริยสัจ 4 และกาลามสูตร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน และปัญหาโกหกหลอกลวงตามที่ปรากฏในผลงานคำสอนของพุทธทาสภิกขุ โดยผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากผลงานวรรณกรรมที่สำคัญของพุทธทาสภิกขุ ได้แก่ หนังสือปณิธาน 3 ประการ หนังสือชุดธรรมโฆษณ์และหนังสือแก่นพุทธศาสนา

คำสำคัญ: กระแสธรรม, ความจริง, ความอยู่รอดปลอดภัย, พุทธทาสภิกขุ

บทนำ

คงไม่มีใครปฏิเสธว่าท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีและโลกของข้อมูลข่าวสารซึ่งเสมือนปราศจากพรมแดนแห่งปัจจุบันสมัย ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่หลังฉากของความหรรษาอันน่าสำราญสำหรับคนบางกลุ่มบางพวก ในการบริโภคอย่างไร้ขีดจำกัด กลับแฝงไว้ด้วยปัญหามานับประการอันซับซ้อนยิ่ง อีกทั้งยังเชื่อมโยงกันโดยไม่มีพรมแดนอย่างแท้จริง (Project for studying of concept life and performance of Buddhadasa Bhikkhu, 1998a) มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น Intasara and N phol (1997) กล่าวว่า โลกเจริญขึ้นมาก แต่ไม่แน่ใจเจริญไปเพื่อหายนะหรือเปล่า เพราะมันเจริญอย่างน่ากลัวมากกว่าน่ารัก และสิ่งที่ตามมากับสิ่งที่เรียกว่าความเจริญนั้นคือ ความสับสน วุ่นวาย เร่าร้อน และการสูญเสียความสงบร่มเย็น ฯลฯ จึงอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า เป็นความเจริญหรือพัฒนาไปเพื่อความเป็นทาสสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ถือว่าเป็นความเจริญที่น่ากลัวเพราะมันมาทำลายล้างมนุษย์ผู้สร้างเอง สุดท้ายส่งผลให้สังคมพุทธในไทยมีความเดือดร้อน สับสนวุ่นวาย อาชญากรรมมาก ฯลฯ ซึ่งนี่คือหนทางหนึ่งที่น่าไปสู่ปัญหาสังคมอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด

เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสังคมโลกและสังคมไทย เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาจากการบุชาลัทธิวัตถุนิยม บริโภคนิยม และปัญหาการโกหกหลอกลวง โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของแก๊งคอลเซ็นเตอร์สร้างความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจอย่างมหาศาล รวมทั้งความสูญเสียชีวิตของผู้คนที่หลงเชื่อมีใช้น้อย ดังจะเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏเกี่ยวกับภัยออนไลน์แทบทุกวันที่ผู้คนในสังคมมักจะตกเป็นเหยื่อโดยจะถูกหลอกให้เชื่อถูกหลอกให้รักแล้วให้ออนเงิน ถูกหลอกให้ลงทุน และถูกหลอกทำงานออนไลน์รายได้ดีซึ่งไม่มีจริง นับว่าเป็นมหันตภัยร้ายแรงที่ทำให้ผู้คนในสังคมอยู่ยากขึ้นทุกวันเพราะไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทำให้สังคมเต็มพิกัดที่น่ากลัวอย่างไม่เคยมีปรากฏมาก่อน ผู้คนในสังคมอยู่กันอย่างหวาดระแวงต่อกัน ซึ่งในเรื่องการเกิดขึ้นของสภาพปัญหาเหล่านี้เห็นได้ว่ามีมูลเหตุมาจากการที่วัตถุนิยมครอบงำจิตใจของคน ดังที่ Wasi (2016) ได้กล่าวไว้ว่า โลกสมัยใหม่ที่มีตะวันตกเป็นผู้นำขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยความคิดวัตถุนิยม บริโภคนิยมโดยอาศัยความโลภเป็นตัวกระตุ้น เพราะความอยากกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา คิดค้นคว้าหาความรู้เพื่อสร้างความร่ำรวยทำให้โลกเจริญ คือ สามารถผลิตวัตถุสิ่งของและเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันความโลภก็นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบ แย่งชิง ขัดแย้งรุนแรง และทำลายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ อันส่งผลกระทบทางลบในด้านต่าง ๆ ไปทั่วโลก รวมทั้งสังคมไทย กล่าวคือ สังคมเต็มไปด้วยสารพัดปัญหาตามมา ทำให้เกิดคำถามตามมาว่า เราจะพ้นจากสภาพปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ซึ่งเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นไปได้อย่างไร ทำอย่างไรเราจึงจะดำรงชีวิตได้อย่างอยู่รอดปลอดภัยซึ่งที่ผ่านมาแม้ภาครัฐและภาคเอกชนโดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญและระดมสรรพกำลังความคิดและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ โดยวางมาตรการป้องกันและควบคุมออกมาในรูปแบบของกฎหมายและระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น แต่ดูเหมือนว่าปัญหาต่าง ๆ ก็มีได้เบาบางหรือลดน้อยถอยลงสักเท่าไรและนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะต้นตอของปัญหาคือกิเลสในจิตใจของผู้คนในสังคมที่นับวันยากที่จะควบคุมจนกลายเป็นวิกฤติของประเทศไทย ในประเด็นดังกล่าว Wasi (2016) ได้แสดงทัศนะว่า วิกฤติประเทศไทยและวิกฤติโลกเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกันและสลับซับซ้อนมาก ยากแก่การเข้าใจ จึงต้องอาศัยพระสงฆ์นักวิชาการและนักพัฒนาซึ่งมีศักยภาพสูงกว่าพระสงฆ์ทั่วไปที่จะเข้าใจความซับซ้อนและเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นจะต้องทำอย่างไรให้พุทธศาสนิกชนไทยศึกษาและนำหลักพุทธธรรมไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ในส่วนนี้หากพิจารณาผลงานการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมในประเทศไทย พบว่า พุทธาสภิกขุได้ทำหน้าที่ในฐานะพุทธสาวกโดยการศึกษาและเพียรพยายามปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมและเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจมนุษย์อย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากนับตั้งแต่มีการก่อตั้งสวนโมกขม้านั้น ตลอดชีวิตการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา ท่านมุ่งมั่นที่จะเผยแผ่พุทธธรรมในจิตใจของมนุษย์เพื่อแก้วิกฤติปัญหา

ต่าง ๆ อันเกิดจากความเสื่อมโทรมของศีลธรรมอย่างจริงจังโดยอาศัยวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ ตามยุคสมัยนิยมที่เอื้อต่อการเข้าถึงพุทธธรรมของมนุษย์ กล่าวคือ การเทศน์ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรมอย่างต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอกสถานที่ การเขียนหนังสือธรรมะและประพันธ์คำกลอน การใช้ศิลปะภายในสวนโมกข์เป็นสื่อสอนปริศนาธรรม และใช้สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่พุทธธรรมให้กับบุคคลผู้สนใจทุกเพศทุกวัย กล่าวได้ว่าผลงานทั้งหมดที่ท่านได้ทำและสร้างสรรค์มาตลอดชีวิตของการดำรงสมณเพศนั้น เป็นการดำเนินรอยตามบาทพระบรมศาสดาเอกของโลกเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลมนุษย์ที่มีปัญหาจนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขอย่างแท้จริง

พุทธทาสภิกขุได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าท่านเป็นพระสงฆ์ปัญญาชนที่มีได้เรียนรู้เพียงหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ท่านคือผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมจนเกิดคุณค่าและความหมายต่อสรรพสัตว์ทั้งปวง ดังคำกล่าวของ Buddhadasa Bhikkhu (2006) ที่ว่า “ข้าพเจ้ามอบชีวิตและร่างกายนี้ ถวายพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นนายของข้าพเจ้า” นั่นคือนัยยะที่แฝงไว้ซึ่งความมุ่งมั่นและความเสียสละอันยิ่งใหญ่ กาลเวลาได้เป็นเครื่องชี้ชัดถึงความจริงที่ประจักษ์ชัดในหัวใจของผู้นั้นอย่างมิอาจหาสิ่งใดเปรียบได้โดยตลอดชีวิตการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา พุทธทาสภิกขุได้แสดงให้เห็นถึงการเป็นพุทธสาวกของพระพุทธเจ้าด้วยบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสรรพสัตว์ด้วยมุ่งหวังให้สรรพสัตว์พ้นจากความทุกข์และประสบสันติสุข อันก่อเกิดผลของการพัฒนาสู่ความมั่นคงเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาและเป็นพลังทางสังคมต่อชาติบ้านเมืองอย่างใหญ่หลวง

Buddhadasa Bhikkhu (2012) มองเห็นปรากฏการณ์ของวิกฤติปัญหาต่าง ๆ นั้น ว่ามาจากการที่ศาสนาถูกเมินและคนยึดติดด้วยวัตถุกันมากขึ้น อีกทั้งศีลธรรมในปัจจุบันนี้กำลังตกต่ำอย่างน่ากลัว กล่าวคือ มีมนุษย์ที่ไม่ประกอบด้วยธรรมแต่ประกอบด้วยอธรรมทำให้เป็นอมนุษย์ในร่างของมนุษย์ ซึ่งถ้าทั้งโลกเต็มไปด้วยอมนุษย์ในร่างมนุษย์แล้วโลกจะเป็นอย่างไร ฉะนั้น Buddhadasa Bhikkhu (2004) จึงกล่าวว่า โลกกำลังปราศจากธรรมะ เพราะทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนเป็นไปเพื่อโลภะ โทสะ โมหะซึ่งเป็นอันตรายแก่สัตว์โลกอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว สุดท้ายโลกคงจะถูกทำลายจนวินาศอย่างแน่นอน ฉะนั้น การที่โลกจะอยู่รอดปลอดภัยได้ก็ต้องอาศัยการที่ทุกคนมีศีลธรรมหรือหนทางแห่งธรรมะ ซึ่งในทางศาสนาถือว่าเป็นวิธีการที่จะปฏิบัติหรือระบอบปฏิบัติทั้งหมดเพื่อให้อนุชนหลุดรอดไปได้ ด้วยเหตุนี้ ในทัศนะของ Buddhadasa Bhikkhu (2006) นั้น ทุกคนในทุกภาคส่วนควรหันมามองกลับมาให้ความสำคัญกับไตรรัตนศาสตร์พร้อมทั้งปฏิบัติกันอย่างจริงจังเพื่อคุ้มครองสัตว์ทั้งหลายและเพื่อความปลอดภัยของทุกคนทุกภาคส่วน ไตรรัตนศาสตร์นั้น ประกอบด้วย 1) พุทธศาสตร์ คือ สิ่งที่คุณทุกคนจะต้องรู้เพื่อความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบ 2) ธรรมศาสตร์ คือ การประพฤติปฏิบัติตามพุทธธรรมเพื่อความสุขของชีวิต และ 3) สังฆศาสตร์ คือ การร่วมมือสามัคคีและเอื้อเฟื้อต่อกันเพื่อความสงบสุขของสากลโลก ในประเด็นเดียวกัน Vechsuwan (1998) กล่าวว่า ท่านพุทธทาสภิกขุเน้นย้ำให้เพื่อนมนุษย์ทุกคนร่วมมือกันประพฤติปฏิบัติตนตามแนวของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ชำระดวงใจให้สะอาด ให้รู้จักตนเอง ประพฤติตนแต่ในทางที่ดี มีเมตตาเพื่อแผ่แก่ส่วนรวม โลกจึงจะสงบ และมีความสุขอย่างแท้จริง ซึ่งการประพฤติปฏิบัติธรรมนั้นถือว่าเป็นการพัฒนาธรรมให้มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคนเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนจะต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาโลก เพราะบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมย่อมมีสติปัญญา และการประพฤติที่ถูกต้องทำให้สามารถแก้ไขปัญหามาต่าง ๆ ได้ซึ่งนำไปสู่การอยู่รอดปลอดภัยได้อย่างแท้จริงเพราะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า พุทธธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ทันสมัยเหมาะที่นำไปใช้กับผู้คนทุกยุคทุกสมัยแม้กระทั่งในยุคสมัยปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุและเต็มไปด้วยสารพัดปัญหา

ทั้งนี้ ตลอดเวลาของความเป็นพุทธทาสภิกขุ สิ่งหนึ่งที่ท่านประกาศแก่โลกอยู่เสมออีกคือ หลักศาสนธรรมที่แท้จริงที่ศาสนิกทุกคนจำเป็นต้องนำไปใช้เป็นเครื่องมือและร่วมมือกันทำให้เกิดประโยชน์ในการใช้พื้นที่ ที่นี้และเดี๋ยวนี้เพื่อให้ตนเองและส่วนรวมอยู่ร่วมกันโดยปลอดภัยจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ในปัจจุบัน รวมทั้งประพฤติปฏิบัติ

ตามข้อเรียกร้องของพุทธทาสภิกขุที่จะให้ทุกฝ่ายนำศีลธรรม-ปรมัตถธรรมกลับมาสู่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมท่ามกลางการท่วมทับของกระแสแห่งวัตถุนิยมและบริโภคนิยมอย่างรุนแรง (Project for studying of concept life and performance of Buddhadasa Bhikkhu, 1998b) ฉะนั้น จึงถึงเวลาอันสมควรที่ทุกคนในทุกภาคส่วนในสังคมต้องหันมาสนใจและศึกษาความจริงตามที่ปรากฏในผลงานการเผยแผ่พุทธธรรมของพุทธทาสภิกขุและประพฤติปฏิบัติตามเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในสังคมไทยต่อไป

บทความนี้มุ่งที่จะนำเสนอเนื้อหา 3 ประเด็นหลักตามที่ปรากฏในผลงานคำสอนของพุทธทาสภิกขุ คือ 1) ปณิธาน 3 ประการของพุทธทาสภิกขุ 2) ความจริงซึ่งเป็นปัญหาหลักของมนุษย์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ และ 3) ความจริง ซึ่งจะต้องอาศัยพุทธธรรมอันเป็นทางออกจากปัญหาของมนุษย์ ได้แก่ อริยสัจ 4 และหลักกาลามสูตร โดยผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานที่สำคัญของพุทธทาสภิกขุซึ่งประกอบด้วยหนังสือปณิธาน 3 ประการ หนังสือชุดธรรมโฆษณ์ “เมื่อธรรมครองโลก” “เทคนิคของการมีธรรม” และหนังสือแก่นพุทธศาสนา รวมทั้งหนังสืออื่น ๆ ซึ่งเป็นผลงานเทศนาและปาฐกถาธรรมของท่านที่จัดพิมพ์ขึ้นในวาระต่าง ๆ แล้วจึงสรุปเป็นข้อค้นพบที่สามารถเป็นแนวทางรอดที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับบุคคลผู้สนใจในการที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้วิกฤติปัญหาในปัจจุบันซึ่งมีมูลเหตุมาจากกิเลสภายในจิตใจของมนุษย์

ปณิธาน 3 ของพุทธทาสภิกขุ : หัวใจหลักในการทำงานเพื่อพุทธศาสนาในการช่วยเหลือสัตว์โลก

เมื่อกล่าวถึงปณิธาน 3 ประการนั้น Vechsuwan (1998) กล่าวสรุปว่า ปณิธานและผลงานการทำงานเพื่อพุทธศาสนาตลอดชีวิตของพุทธทาสภิกขุนั้นเห็นได้จากพุทธทาสภิกขุได้ก่อตั้งสวนโมกข์ขึ้นมาเพื่อทำงานเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาอย่างแท้จริงโดยยึดหลักการทำงานที่ยึดถือเป็นสรณะคือ “เรียนมาก ทำงานมาก กินอยู่ง่าย อดทน และบริสุทธิ์ ปรารถนาสูงในการบำเพ็ญประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น” พุทธทาสภิกขุได้ปฏิบัติธรรมตามแนวทางในพระไตรปิฎก ชีวิตของท่านได้ทำประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาในโลกสมัยอย่างเหลือคณานับ งานของท่านเป็นที่สนใจของปัญญาชนโดยทั่วไป ทั้งงานเขียน บทความ บทปาฐกถา บทเทศนา งานแปลจากพระไตรปิฎกล้วน ๆ งานแปลจากภาษาอังกฤษ ซึ่งแพร่หลายไปทั่วโลก เป็นที่สนใจของชาวต่างชาติที่ศึกษาพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ แต่งานของท่านก็ไม่ใช่ที่พอใจของพวกที่เชื่อถืออย่างงมงาย ซึ่งก็เป็นธรรมดาของโลกที่มีทั้งคนชอบและไม่ชอบ อย่างไรก็ตาม งานทั้งหมดที่ท่านทำนั้นสามารถกล่าวได้ว่าเป็นงานที่ไม่มีวันตาย จะอยู่คู่พุทธศาสนาตลอดไป และเป็นงานอมตะอยู่คู่กับสังคมไทยตราบนานเท่านาน ดังที่ท่านปัญญานันทะได้กล่าวสดุดีท่านไว้ในตอนหนึ่งของหนังสือพุทธทาสภิกขุบุคคลสำคัญของไทยและโลก ซึ่งเขียนโดย Vechsuwan (2006) ว่า “ท่านพุทธทาสเป็นหลวงพ่อกับปัญญาชน พระอื่น ๆ ที่ชื่อดังนั้น ไสยศาสตร์ทั้งนั้น พวกหลัง พวกปลุกเสก เป็นพวกไสยศาสตร์ แต่ท่านเจ้าคุณพุทธทาสเป็นพระที่ประกาศพุทธศาสนาที่แท้ให้โลกเข้าใจ ไม่มีประกาศสิ่งผิดอื่นในชีวิต ไม่ส่งเสริมสิ่งผิด แต่ส่งเสริมสิ่งที่เป็นสัมมาทิฐิที่ถูกต้องตรงตามหลักพุทธศาสนา”

Buddhadasa Bhikkhu (2013) มีทัศนะว่า โลกกำลังขาดแคลนธรรมะ สำหรับสร้างสันติภาพ มีแต่ธรรมคือ สิ่งที่จะสร้างวิกฤติให้ยิ่งขึ้นไป ดังที่ปรากฏอยู่ในโลก แม้จะมีการศึกษาอย่างไร ร่ำรวยสวยงามสนุกสนานกันสักเท่าใด ก็ยังเต็มไปด้วยสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรเลวร้ายในโลก นับตั้งแต่ยาเสพติด คอร์รัปชัน อันธพาล ภัยสังคมเหยียบย่ำสิทธิมนุษยชน สงครามเศรษฐกิจ และการมุ่งประหัตประหารกันระหว่างชนชั้นที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกันอันไม่รู้จบจักสืบ กระทบกระเทือนทั่วถึงกันทั้งโลก ฯลฯ สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นเพราะอธรรมมีอิทธิพลและครอบงำโลกมาก ทำให้โลกนี้อยู่กันโดยปราศจากความผาสุก ท่านจึงทำทุกวิถีทางเพื่อให้ธรรมะครองโลก ขณะที่โลกปัจจุบันกำลังเจริญด้วยวัฒนธรรมแบบตะวันตกซึ่งทำให้คนหลงใหลคลั่งไคล้เป็นทาสวัตถุนิยม (Project for studying of concept life and performance of Buddhadasa Bhikkhu, 1998a) ฉะนั้น Buddhadasa Bhikkhu (2015) จึงเห็นว่าการอุทิศตนทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาโดยดำเนินตามรอยบาทของพระบรมศาสดาเอก

ของโลกในฐานะพุทธสาวกนั้นต้องถึงพร้อมด้วยปณิธาน 3 ประการ อันได้แก่ 1) การเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน 2) การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และ 3) การนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยม ซึ่งเมื่อพิจารณาปณิธานทั้ง 3 ประการกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น เห็นได้ว่า พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงปัญหาของมนุษย์และแนวทางแก้ไขปัญหาย่างถ่องแท้ ท่านมองเห็นและเข้าใจจิตใจของมนุษย์ที่เต็มไปด้วยกิเลสโดยเฉพาะจิตใจที่เต็มไปด้วยความโลภท่ามกลางสมัยวัตถุนิยมนั้นจะนำมาซึ่งความหายนะและความทุกข์แก่มวลมนุษย์อย่างแสนสาหัส ท่านจึงมีแนวคิดและความปรารถนาอันแรงกล้าในการช่วยเหลือสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ โดยทำหน้าที่ของพุทธบุตรในการสอนธรรมะเพื่อให้ทุกคนพยายามเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน ให้ทุกคนทำความเข้าใจระหว่างศาสนา โดยเฉพาะเป้าหมายสำคัญของแต่ละศาสนา และเห็นโลกออกจากวัตถุนิยมโดยชี้ให้ทุกคนเห็นว่า วัตถุนิยมเป็นปัญหาใหญ่ เพราะทำให้โลกร้อนด้วยกิน กาม เกียรติ ผ่านปณิธานทั้ง 3 ประการที่สำคัญของท่าน

ทั้งนี้ ปณิธาน 3 ประการนั้น ถือเป็นหัวใจหลักที่พุทธศาสนิกชนใช้ในการช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นทุกข์ตลอดชีวิตการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาของท่าน โดยเฉพาะการต่อสู้กับวัตถุนิยมที่มีอิทธิพลครอบครองโลกจนทำให้เกิดปัญหาวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ด้วยเหตุนี้บุคคลผู้สนใจใฝ่ธรรมควรพิจารณาปณิธาน 3 ประการบนพื้นฐานของหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ 2) เหตุเกิดแห่งทุกข์ 3) ความดับทุกข์ และ 4) ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ดังที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของ Mahachulalongkornrajavidya (1996) ตอนที่ว่าด้วยพระสูตรต้นตปิฎก ที่ฉนิทาย มหาวรรค มหาสติปัฏฐานสูตร อัมมานุปัสสนา ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญในพระพุทธศาสนา สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และการนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยมคืออะไร?

2) การเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และการนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยมเกิดจากอะไร?

3) การเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และการนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยมเพื่อประโยชน์อะไร?

4) การเข้าถึงหัวใจศาสนาของตน การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา และการนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยมโดยใช้วิธีการใด และนำไปสู่เป้าหมายซึ่งเป็นผลสุดท้ายได้อย่างไร?

เมื่อพิจารณาปณิธานทั้ง 3 ประการด้วยหลักอริยสัจ 4 ก็สามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานอย่างจริงจังรวมทั้งหลักคิด วิธีการและเป้าหมายในการทำงานรับใช้พระพุทธเจ้าของพุทธศาสนิกชนเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ให้อยู่รอดปลอดภัยบนพื้นฐานของการที่มนุษย์ทุกคนจะต้องศึกษาและปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันควบคู่กับการทำงานและการดำรงชีวิตเป็นประโยชน์ที่มวลมนุษย์พึงจะได้รับอย่างมหาศาลอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การที่จะสืบสานปณิธานของพุทธศาสนิกชนตามที่ท่านมุ่งหวังและตั้งใจมิให้สูญเปล่าไปนั้นแม้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากลำบากประดุจดั่งเข็นครกขึ้นภูเขาก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนในปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าโลกภายใต้ลัทธิทุนนิยมและวัตถุนิยมแม้สร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีเป็นอย่างมากก็ตาม แต่มนุษย์กลับมีปัญหามากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาทางด้านจิตใจที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมทำให้สังคมเต็มไปด้วยสารพัดปัญหาและวิกฤติต่าง ๆ มากมาย จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ทุกคนทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันทำให้ปณิธาน 3 ประการของพุทธศาสนิกชนเป็นเครื่องมือในการช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ได้แม้จะไม่สามารถทำให้เกิดผลได้ฉับพลันแต่ก็ยิ่งดีกว่าไม่ทำอะไรเสียเลย ดังข้อความที่ว่า “ด้วยความเชื่อมั่นว่าปณิธานของพุทธศาสนิกชนนั้น ไม่ใช่ของอินทปญฺญิกขุ และจะจบสิ้นไปด้วยการละสังขารของท่านอาจารย์ หรือจะถูกขีดวงให้จำกัดอยู่แต่เพียงชาวสวนโมกข์กลุ่มเดียว หากสมควรจะได้รับการเผยแผ่ออกไปให้มากที่สุดเท่าที่

ทุกฝ่ายจะมีความสามารถเพื่อทาสของพระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นให้เพียงพอต่อความรอดของมนุษยชาติ” (Project for studying of concept life and performance of Buddhadasa Bhikkhu, 1998b) จึงกล่าวได้ว่า ปณิธาน 3 ประการของพุทธทาสภิกขุในฐานะพุทธสาวกนั้น เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจและปรารถนาอย่างแรงกล้า รวมทั้งพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในโลกให้พ้นจากปัญหาหรือความทุกข์และอยู่รอดปลอดภัยตามแนวทางพระพุทธศาสนา แม้ว่าในปัจจุบันนี้พุทธทาสภิกขุจะไม่ได้เป็นที่พึ่งทางใจของคนทั่วไปแล้วก็ตามเนื่องจากท่านได้ละสังขารจากโลกนี้ไปแล้วกว่า 30 ปี แต่ผลงานคำสอนของท่านในส่วนของปณิธาน 3 ประการและการเผยแผ่พุทธธรรมยังคงอยู่กับสังคมไทยอย่างมีคุณค่าและมีประโยชน์ตลอดไป เพราะวาระธรรมะนั้นย่อมมีความทันสมัยเสมอโดยเฉพาะธรรมะที่ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวสอนพุทธบริษัทเนื่องจากท่านกล่าวตามหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้

ความจริง : ปัญหาของมนุษย์

เมื่อก้าวถึงความจริงของสภาพการณ์ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน และปัญหาโกหกหลอกลวง เป็นต้น ที่คนไทยกำลังประสบอย่างรุนแรงในปัจจุบันทุกปัญหาล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดธรรมะของผู้คนในสังคมเป็นสำคัญ เกี่ยวกับเรื่องนี้พุทธทาสภิกขุ แสดงทัศนะไว้ดังนี้

ประการแรก Buddhadasa Bhikkhu (2006) มีทัศนะว่า นับวันธรรมะในจิตใจของผู้คนในสังคมถดถอยลงเป็นอันมาก ทำให้โลกเต็มไปด้วยกิเลส จิตใจของผู้คนจึงเต็มไปด้วยกิเลส ผลที่เกิดขึ้นตามมาทำให้โลกนี้สับสนวุ่นวายไม่น่าอยู่ ไม่ปลอดภัยเพราะจิตใจของผู้คนต่างเร้าร้อนเป็นทุกข์ด้วยกิเลสเพราะถูกไฟตัณหาเผาไหม้อยู่ ซึ่งมนุษย์ที่มีจิตใจเต็มไปด้วยกิเลสทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวนั้น นำไปสู่การทำลายความสงบของธรรมชาติ หรือความสงบของมนุษย์เอง กล่าวคือ แทนที่จะอยู่ตามปกติ ซึ่งเป็นความสงบอย่างธรรมชาติ ก็ทำให้ยุ่งไปหมดจนหาความสงบไม่ได้ การจะช่วยกันทำให้โลกมีสันติภาพและสันติสุขก็ทำไม่ได้เนื่องจากผู้คนเห็นแก่ตัวมากเกินไป ทั้งนี้ คนที่เห็นแก่ตัวมักมีจิตที่คิดจะเอาอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดและไม่คิดยอมที่จะเสียสละให้ผู้อื่น

ประการที่สอง Buddhadasa Bhikkhu (2004) มีทัศนะว่า โลกปัจจุบันนี้อยู่ภายใต้อำนาจวัตถุนิยม จิตใจของผู้คนโน้มเอียงไปทางวัตถุนิยม ในโลกมันกลายเป็นประเทศชาติที่มีความคดโกง ความทุจริตอะไรตาม ๆ กันไปหมด เพราะความฟุ้งเฟ้อทางวัตถุ ดังจะเห็นได้จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย เช่น การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น การคดโกงซึ่งกันและกัน การปล้นฆ่า และการทำร้ายซึ่งกันและกัน เป็นต้น เหล่านี้มีมูลเหตุมาจากยึดติดในอำนาจวัตถุนิยมซึ่งส่งผลให้เกิดพิษภัยและความเลวร้ายขึ้นในสังคม อีกทั้งมโนธรรมในจิตใจของผู้คนยังเหือดแห้งหายไปหมด

ประการสุดท้าย Buddhadasa Bhikkhu (1988) กล่าวว่ามีการโฆษณาชวนเชื่ออย่างรุนแรงท่วมท้นไปหมดทำให้ชาวโลกตกเป็นทาสด้วยอำนาจกิเลสตัณหา ผนวกกับการที่คนเราส่วนใหญ่มีศรัทธามากกว่าปัญญา ก็ยิ่งทำให้ชีวิตของมนุษย์ประสบปัญหามากมาย และไม่สามารถจะอยู่รอดปลอดภัยได้ ซึ่งเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันอันเกี่ยวกับภัยและอันตราย ที่เกิดจากการที่ผู้คนทั่วไปขาดปัญญาการคิดวิเคราะห์และการคิดแบบมีวิจารณ์ญาณในการดำเนินชีวิตประจำวันทำให้เกิดช่องทางตกเป็นเหยื่อจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดและหลอกลวงของบุคคลบางกลุ่มที่เป็นมิฉฉาภิภูมิจิตและมิฉฉาชีพส่งผลให้เกิดความเสียหายต่าง ๆ มากมายในวงกว้างในระดับประเทศ เช่น กรณีปัญหาแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ลิงก์ล่อเหยื่อ และแอปพลิเคชันดูดเงินในบัญชีธนาคาร เป็นต้น ซึ่งสุดท้ายกลายเป็นปัญหาความไม่ปลอดภัยทางไซเบอร์อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก ปัญหาการหลอกลวงดังกล่าวนี้ Buddhadasa Bhikkhu (1998) มองเห็นผลร้ายที่ตามมาว่า การหลอกลวงนั้นทำให้หลงจนเกิดการแย่งชิงกัน เพราะมันไม่ค่อยจะพอกัน หรือมันต้องการมากกว่าที่มันจะทำให้ขึ้นมาได้ มันเลยต้องแย่งชิงกัน เป็นเหตุให้คิดสะสมสะสมโดยสุจริตไม่พอ มันก็ต้องไปคดโกงเอาของคนอื่นมา อาชญากรรมก็เกิดขึ้นเพราะเหตุนี้

ความจริงอันเป็นปัญหาทั้ง 3 ประการข้างต้นในทัศนะของพุทธศาสนิกชนนั้นล้วนเป็นผลมาจากการที่มนุษย์ไม่มีธรรมะอยู่ในใจนั่นเอง เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบด้านลบจากสภาพปัญหาดังกล่าวในภาพรวมแล้วย่อมเกิดผลเสียต่อสังคมไทยอย่างรุนแรง ฉะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องหันกลับมาทบทวนและรับแก้ไขอย่างทันทั่วทั้งบนพื้นฐานของการพัฒนาส่งเสริมพุทธธรรมให้เกิดขึ้นในใจของผู้คนในสังคม มิฉะนั้น จะส่งผลกระทบต่อการอยู่รอดปลอดภัยต่อชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ความจริง : พุทธธรรมทางออกของปัญหาเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของมนุษย์

พุทธศาสนิกชนไม่ได้ปฏิเสธความเจริญทางด้านวัตถุแต่ Buddhadasa Bhikkhu (1999) มองเห็นความจริงว่าโลกยิ่งเจริญทางวัตถุ ยิ่งเพิ่มความเห็นแก่ตัว และถ้าไม่เจริญด้วยธรรมะควบคู่กันไปด้วยแล้ว โลกก็จะมีวิฤตติจนวินาศอย่างแน่นอน ซึ่งในประเด็นนี้ หากทุกคนพิจารณาดูปัญหาวิฤตติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วย่อมยอมรับความจริงดังกล่าวได้โดยปริยาย ฉะนั้น การอยู่รอดปลอดภัยของมนุษย์ท่ามกลางปัญหาวิฤตติได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมความจริงในการแก้ไขปัญหาวិฤตติ กล่าวคือ ต้องใช้ธรรมะของพระพุทธเจ้า ทั้งในแง่ของพระปริยัติธรรม พระปฏิบัติธรรม และปฏิเวธธรรม โดยที่มนุษย์ทั้งหลายทุกเพศทุกวัยทุกอาชีพจะต้องหันกลับมามองและให้ความสำคัญในการศึกษาประพฤติปฏิบัติตามและตระหนักถึงผลของการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง มิใช่ปฏิบัติเพียงแคให้ทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิเท่านั้น แต่ทุกคนต้องเจริญสติปัญญาควบคู่กันไปด้วย เพราะพุทธธรรมนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายมาช้านานและยิ่งใหญ่กว้างขวาง สามารถปลดปล่อยและป้องกันช่วยให้มนุษย์ทั้งหลายอยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาและวิฤตติต่าง ๆ อีกทั้งประสบพบกับสันติสุขในชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งในเรื่องนี้ Sutanunt (2014) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตว่า มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยพุทธธรรมเพื่อฝึกฝนตนเองจนเข้าใจธรรมชาติและกฎแห่งธรรมชาติ จนสามารถพัฒนาชีวิตและการอยู่ร่วมกันเกิดสันติสุขได้ ฉะนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่า พุทธธรรมนั้นคือความจริงซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยมนุษย์และโลกให้อยู่รอดปลอดภัยและพ้นจากปัญหาวิฤตติการณ์ทั้งปวงที่เกิดขึ้น

สำหรับบุคคลทั่วไปในสังคมที่กำลังเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งถือว่าเป็นสภาพความเป็นจริงของชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายนั้น Buddhadasa Bhikkhu (2013) ได้กล่าวเน้นย้ำถึงทางรอดไว้ว่า ทางรอดของโลกปัจจุบันนี้มีอยู่ทางเดียวเท่านั้น คือ เดินไปตามทางธรรม เพราะธรรมช่วยให้คนเรารู้จักมีชีวิตอย่างถูกต้อง รู้จักสิ่งแวดล้อมชีวิต และใช้มันอย่างถูกต้อง มีหน้าที่การงาน ทรัพย์สมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง มิตรสหาย ฯลฯ อย่างถูกต้อง กล่าวคือเป็นไปเพื่อสันติสุขส่วนบุคคล และสันติภาพของส่วนรวมโดยส่วนรวม ไม่สร้างวิฤตติกาลใด ๆ ขึ้นแก่ใคร และไม่เป็นคนทำลายโลกแม้แต่หน่วยเดียว แล้วสิ่งที่เรียกว่า บาปย่อมไม่มีแก่ผู้ประพฤติธรรม มีแต่สวรรค์เท่านั้นสำหรับผู้ประพฤติธรรม คำกล่าวนี้ จึงเป็นทั้งวิธีการและจุดหมายปลายทางของการแก้ปัญหา

เมื่อพิจารณาจากความจริงที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นซึ่งทำให้ผู้คนในสังคมดำรงชีวิตอยู่กันอย่างยากลำบากและมีแต่ความทุกข์ พุทธศาสนิกชนยังได้เสนอทางรอดปลอดภัยสำหรับบุคคลทั้งหลายในสังคมโดยให้ทุกคนหันมาสนใจในเรื่องความจริงของพระพุทธศาสนาบนพื้นฐานของการปฏิบัติธรรม

1. ให้มีการศึกษาที่ประกอบด้วยศีลธรรมเพราะช่วยให้มนุษย์สามารถพัฒนาสัญชาตญาณอย่างสัตว์มาเป็นมนุษย์ที่สูงล้ำอยู่เหนือโลก เหนือโศกจนก้าวเข้าสู่นิพพานได้ในที่สุดตามทัศนะของ Buddhadasa Bhikkhu (2006) เพราะการศึกษาที่ประกอบด้วยศีลธรรมจะเป็นไปเพื่อความไม่เห็นแก่ตัวของมนุษย์ ทั้งนี้ ความไม่เห็นแก่ตัวสามารถแก้ไขปัญหาวิฤตติที่เกิดขึ้นซึ่งมีผลต่อความอยู่รอดปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของปัจเจกชนและสังคม และจะทำให้โลกกลับมา มีความสงบสุขเหมือนในยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ทุกคนอยู่กันด้วยเมตตา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้องอาศัยการศึกษาที่สมบูรณ์ในทัศนะของพุทธศาสนิกชน กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่ประกอบด้วยธรรมะซึ่งสามารถจัดและสามารถทำลายความเห็นแก่ตัวภายในจิตใจของคนได้ ทั้งนี้ การศึกษาที่ประกอบด้วยศีลธรรมจะช่วยให้มนุษย์มีการศึกษาที่ถูกต้องสมบูรณ์ซึ่งนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องโดยไม่เป็นผู้สร้างวิฤตติการณ์และปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาเสียเอง

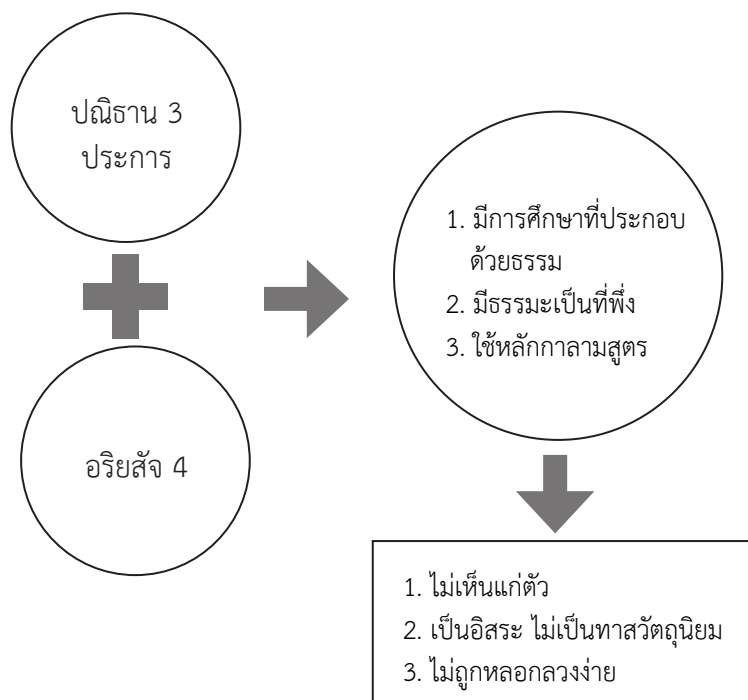
2. ให้ทุกคนมีธรรมะเป็นที่พึ่งของตนเอง กล่าวคือ ธรรมะและปฏิบัติธรรมะอยู่กับเนื้อตัวตลอดเวลา จึงจะรอดได้ เพราะการที่คนมีธรรมะอยู่กับตัวเสมอจะทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการที่ทุกคนมีสติปัญญาที่ไม่เป็นทาสของกิเลส สามารถตั้งหรือควบคุมจิตของตนเองมิให้ไหลไปตามอำนาจวัตถุนิยมหรือกฎวัตถุนิยมเข้าครอบงำจนตกเป็นทาสทำให้จิตใจกระวนกระวาย และไม่มีความสะดวก การเอาธรรมะเข้ามาในเนื้อตัวจนสามารถพึ่งตนเองได้นั้น จะทำให้ปัญหาหมดไปถือว่าเป็นการกำจัดกิเลสมนุษย์ที่เป็นความน่ากลัวในยุคบริโภคนิยม ซึ่งอีกนัยหนึ่งเป็นการดึงเพื่อนมนุษย์ออกจากอิทธิพลของวัตถุนิยมตามแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ และคนที่มีความธรรมะนั้นถือว่าได้ปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะที่ดีอีกทั้งได้ชื่อว่าไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์เพราะได้ทำหน้าที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมะอย่างจริงจังและอย่างถูกต้องทำให้อยู่รอดปลอดภัยจากปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องความหมายและประโยชน์ของธรรมะ คือ “หน้าที่ - สิ่งที่จะช่วยให้รอด” (Buddhadasa Bhikkhu, 1999)

3. ให้ทุกคนหมั่นพัฒนาปัญญาในส่วนนี้ พุทธทาสภิกขุสอนให้ยึดถือและปฏิบัติตามหลักกาลามสูตร 10 ประการของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นหลักที่บุคคลควรใช้ในการพิจารณาก่อนที่จะเชื่อสิ่งใด ไม่ให้เชื่อสิ่งใดอย่างมง่ายโดยไม่ใช้ปัญญา ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของMahachulalongkornrajavidya (1996) เล่มที่ 20 พระสูตรต้นตปิฎก เล่มที่ 12 อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต เกสปุตตสูตร ได้แก่ 1) มา อนุสสวเนน - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะฟังตามกันมา 2) มา ปรมปราย - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะถือสืบกันมา 3) มา อิติกราย - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะข่าวเล่าลือ 4) มา ปิฎกสมปทานเนน - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะมีในตำรา 5) มา ตกฺกเหตุ - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะตรรกะ 6) มา นยเหตุ - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะอนุমান 7) มา อาการปริวตฺตเกน - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะลักษณะอาการที่ปรากฏ 8) มา ทิฏฐินฺชฌานกฺขนฺติยา - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะตรงกับความคิดของตน 9) มา ภาพรูปตา - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะดูน่าเชื่อถือ 10) มา สมโณ โน ครุติ - อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเป็นครูของตน หลักกาลามสูตรทั้ง 10 ประการนี้ใช้สำหรับทุกคน ทุกแห่ง ทุกยุคทุกสมัยในโลก เพราะสมัยนี้โลกคับแคบนิดเดียวเนื่องจากการติดต่อคมนาคมอย่างวิเศษทำให้การสื่อสารทำได้ง่ายและรวดเร็ว คนในโลกจึงสามารถรับความรู้ใหม่ ๆ จากทุกทิศทุกทาง ไม่รู้จะเชื่ออะไรดี ฉะนั้น กาลามสูตรจึงเป็นที่พึ่งสำหรับทุกคนทุกเพศทุกวัย โดยบุคคลผู้ถือหลักกาลามสูตรจะมีความรู้และเหตุผลของตน สำหรับจะเข้าใจความหมายหรือความจริงที่ได้รับเข้ามาใหม่ และจะไม่ยอมรับเพราะการเชื่อผู้พูดโดยส่วนเดียว ซึ่งกล่าวได้ว่า กาลามสูตรสามารถป้องกันความเป็นทาสทางสติปัญญาของผู้อื่นอย่างสูงสุดตามทัศนะของ Buddhadasa Bhikkhu (1988) ซึ่งในประเด็นนี้ Yussayotha (2021) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า คำสอนในกาลามสูตรเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่จะนำมา “ติดอาวุธทางความคิด” ให้แก่คนยุคใหม่เพื่อที่จะใช้เป็นเครื่องมือเลือกเฟ้นข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อโดยคาดหวังผล คือ จะช่วยให้การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพไม่เป็นคนหูเบาเชื่อง่าย สุดแล้วแต่ผู้ที่ฉลาดกว่าจะชักจูงไปทางใด อีกทั้งช่วยกระตุ้นเตือนผู้คนให้เชื่ออย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เพื่อจะได้ไม่ตกเป็นทาสทางความคิดจนทำให้สูญเสียเงินทอง และเสียเวลา เป็นต้น ทั้งนี้ บุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักกาลามสูตรทั้ง 10 ประการนี้แล้วจะสามารถเข้าถึงพระพุทธเจ้าพระองค์จริงหรือแก่นธรรมไม่ใช่ติดอยู่แค่เปลือก อันจะทำให้เป็นคนที่ตั้งมั่นอยู่ตลอดเวลาและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

การที่บุคคลทั้งหลายได้ประสบกับปัญหาวิกฤติจะปลอดภัยและรอดพ้นจากปัญหาหรือความทุกข์อันเป็นความจริงของชีวิตที่ทุกคนต้องเจอได้นั้นจะต้องอาศัยความจริงตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เพื่อการพ้นทุกข์ด้วยการปฏิบัติธรรม ทัศนะเรื่องนี้พุทธทาสภิกขุเห็นว่า ถ้าคนเราศึกษาและปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันก็จะสามารถกำจัดความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นมูลเหตุของปัญหาวิกฤติ โดยเขาสามารถบังคับตนเองได้ ทั้งนี้ การที่มนุษย์จะอยู่รอดปลอดภัยหรือทุกคนจะรอดไปได้นั้นก็ต้องอาศัยการทำตนให้เนืองด้วยธรรมหรือประกอบด้วยธรรมนั่นเอง ซึ่งความรอดของมนุษยชาติอันเป็นความหวังของพุทธบริษัทตามทัศนะของ Buddhadasa Bhikkhu (1998) นั้น ได้แก่ “ตัวเองเย็น ครอบครัวเย็น สังคมเย็น โลกเย็น อยู่อย่างเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ในโลกแห่งศรัทธาธรรมไตร่ตรอง” แต่ก็มีคำถามชวนคิดอีกว่า ท่ามกลางยุคบริโภคนิยมและวัตถุนิยมที่ทรงอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก จะทำอย่างไรทุกคนในสังคมจึงจะหันมาสนใจธรรม นียมธรรม และยึดธรรมะเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตลอดเวลา

ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมและทำให้ธรรมะแพร่ขยายไปทั่วทุกที่ในลักษณะของธรรมะครองโลก เพื่อคุ้มครองคุ้มกันมิให้ลัทธิบริโณคณิยม วัตถุนิยมครอบงำจิตใจของผู้คนมากเกินไป รวมถึงพัฒนาความเจริญทางด้านจิตใจบนพื้นฐานการมีธรรมะให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุในปัจจุบัน ซึ่งถึงแม้การทำเรื่องดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งนัก เนื่องจากผู้คนทั่วไปมักค่อนข้างให้ความสนใจธรรมะน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม อันดับแรกทุกคนจะต้องศรัทธาในการประพฤติปฏิบัติธรรมและเพียรพยายามเพื่อให้เกิดผลที่ได้จากการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยตระหนักและเห็นคุณค่าของผลงานคำสอนที่พุทธศาสนิกชนผู้เป็นพุทธสาวกชี้ให้เห็นความจริงว่า การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันนั้นจะช่วยให้บุคคลและสังคมสามารถอยู่รอดปลอดภัยและอยู่อย่างมีความสุข กล่าวคือ บุคคลผู้ปฏิบัติธรรมย่อมจะเข้าถึงพุทธธรรม ซึ่งจะไม่มีการไปทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น หรือหลอกลวงผู้อื่น และไม่ประกอบอาชีพการงานที่ไปสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้คนในสังคม อีกทั้งบุคคลผู้ปฏิบัติธรรมนั้นย่อมสามารถที่จะพัฒนาจิตใจของตนมิให้ความโลภ ความโกรธ และความหลงเข้าครอบงำจนประพฤตินิสัยต่าง ๆ นานา และในที่สุดจิตใจก็จะหลุดรอดจากกิเลส ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ ไม่บูชาเรื่องกิน กาม เกียรติมากเกินไปอย่างบ้าคลั่ง และรอดจากปัญหาหรือความทุกข์ได้ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะส่งผลให้สังคมทั่วไปอยู่อย่างรอดปลอดภัยตามมาอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นความจำเป็นและสมควรอย่างยิ่งที่ทุกคนและทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีธรรมะมานำทางในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ และในการดำเนินชีวิต อันจะส่งผลให้บุคคลทั่วไปและสังคมอยู่รอดปลอดภัยและประสบสันติสุขตลอดไป

จากการมองและวิเคราะห์ปัญหาวิกฤติ ซึ่งเป็นความจริงของชีวิตที่ทุกคนต่างประสบล้วนแต่นำมาซึ่งความทุกข์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปผนวกกับยุควัตถุนิยม บริโณคณิยมที่ไหลบ่าท่วมทับจิตใจของผู้คนพอกพูนไปด้วยตัณหาจนยากที่จะหาทางออก แม้จะเป็นเช่นนี้แต่ก็มีได้หมดหนทางเสียทีเดียว เพราะหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักความจริงที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าได้ประทานไว้เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้ด้วยการทำความเข้าใจและพิจารณาไตร่ตรองปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งมีรากฐานทางพระพุทธศาสนาเพียงพอต่อการทำความเข้าใจและปฏิบัติเพื่อพัฒนาปัญญาส่งเสริมการตื่นรู้แต่อาจจะต้องใช้เวลา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความจริงในกระแสธรรมที่ปรากฏในผลงานของพุทธศาสนิกชน นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมและทันสมัยอย่างยิ่งต่อการนำไปใช้แก้ปัญหาวิกฤติเพราะว่าหากคนถึงพร้อมด้วยปรีชาปฏิบัติ ปฏิเวธบนฐานคิดของของปณิธาน 3 ประการที่ผนวกเข้ากับหลักอริยสัจ 4 ก็คงเป็นหนทางที่เป็นไปได้ พุทธศาสนิกชนในฐานะพุทธสาวกได้นำเสนอปณิธาน 3 ประการและใช้เป็นหลักในการอุทิศตนอย่างมั่นคงพากเพียรประกาศศาสนธรรมตลอดชีวิตก็เพื่อเป้าหมายให้ธรรมครองโลก ซึ่งท่านเน้นย้ำมาตลอดชีวิตการทำงานเพื่อฟื้นฟูศีลธรรมให้สังคมในจิตใจผู้คนที่ว่า “ศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ” ความจริงดังกล่าวนี้ช่วยให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญว่าศีลธรรมจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ ศีลธรรมจึงควรอยู่ในระบบการศึกษา ระบบครอบครัวและสังคมควบคู่กันไปในการดำเนินชีวิตกับการอาศัยหลักกาลามสูตร ก็จะเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่ามนุษย์จะไม่ตกเป็นทาสสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะบริโณคณิยม วัตถุนิยม และการโฆษณาชวนเชื่อนั่นคือสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างปลอดภัยเพราะรู้เท่าทันกิเลสและสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ฉะนั้น ในประเด็นนี้ ผู้เขียนจึงสรุปข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ที่สำคัญเพื่อให้บุคคลผู้สนใจสามารถเข้าใจความเชื่อมโยงของการอุทิศชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนโดยอาศัยปณิธาน 3 ประการเป็นหลักในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ที่มีปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 โดยมุ่งหวังให้มนุษย์ศึกษาธรรมะและประพฤติปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะหลักกาลามสูตรเพื่อจะได้เป็นมนุษย์ที่ดีมีศีลธรรมคุณธรรม มีสติปัญญา และไม่มีพฤติกรรมทำร้ายและเบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อน อันส่งผลให้สามารถอยู่รอดปลอดภัยจากสรรพปัญหาวิกฤติในปัจจุบัน ดังที่ปรากฏในภาพ 1

ภาพ 1 พุทธธรรม พุทธศาสนิกชนกับทางออกปัญหา
ที่มา: ผู้เขียน

บทสรุป

พุทธศาสนิกชนผู้เป็นพุทธสาวกได้อาศัยปณิธานที่สำคัญ 3 ประการเป็นฐานคิดในการอุทิศชีวิตทำงานเผยแผ่พุทธธรรมให้กับผู้คนในสังคมโดยมีเป้าหมายเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ท่านสอนให้ทุกคนตระหนักถึงการมีธรรมะเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 ในทางพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าเป็นความจริงอันประเสริฐที่มีมานานกว่า 2,500 ปี ท่านมีทัศนะว่าหัวใจหลักในการแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้น ต้องมีการจัดการศึกษาที่ประกอบด้วยธรรมะ กล่าวคือ ต้องเอาตามแบบของพระพุทธศาสนา คือ แบบที่อิงอาศัยกันอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า ธรรมะ เป็นสังคมนิยมแบบธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับคนไทยมาช้านาน อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษาไทยแยกธรรมะออกจากระบบการศึกษาเพราะดำเนินรอยตามการศึกษาแบบชาติตะวันตกมากเกินไปจนส่งผลกระทบในด้านลบต่าง ๆ ตามมา และท่านเน้นย้ำให้ทุกคนในฐานะที่เป็นพุทธบริษัทจะต้องใส่ใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรมรวมทั้งใช้หลักกาลามสูตรเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อรักษาดำรงตน สังคม และโลกให้อยู่รอดปลอดภัยต่อไป ซึ่งความจริงในกระแสธรรมตามที่ปรากฏในผลงานคำสอนของพุทธศาสนิกชนผู้เป็นพุทธสาวกนั้นมีคุณค่าและประโยชน์มหาศาลต่อสังคมอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นคำสอนที่มีลักษณะเป็นพุทธสังคมนิยมโดยมีคำสอนและวิถีการปฏิบัติที่ไม่แยกขาดจากสังคม เป็นคำสอนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะช่วยแก้ไขและค้นหาหนทางที่เกิดขึ้นมนุษย์ในสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงจากระบบการเศรษฐกิจ การศึกษา และการเมืองที่ไม่ประกอบด้วยธรรม เป็นคำสอนที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีปัญญารู้เท่าทันเพื่อไม่ให้มนุษย์ถูกกิเลสตัณหาครอบงำจนตกเป็นเหยื่อในโลกวัตถุนิยม เป็นคำสอนซึ่งเป็นปัจจัยช่วยสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในด้านเศรษฐกิจและสังคม และเป็นคำสอนที่ประกอบด้วยความจริงที่ช่วยในการโอบอุ้มบุคคลและสังคมเพื่อให้ทุกคนและบ้านเมืองอยู่กันอย่างสงบสุขร่มเย็น ช่วยให้มนุษย์ทุกคนสามารถอยู่รอดปลอดภัยได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยดวงหรือโชคชะตา เพียงแค่ทุกคนอาศัยการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันซึ่งทุกคนสามารถตัดสินใจและดำเนินการในปัจจุบันทันที

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (1988). *Truth from SuanMoke KalamaSuta Help*. Bangkok: Chonpim Printing House.
- Buddhadasa Bhikkhu. (1998). *To survive of Thailand*. Bangkok: Sukabhaj Jai Publisher.
- Buddhadasa Bhikkhu. (1999). *Buddhadasa Script 2* Buddhadasa's handwriting version. Bangkok: Yellow Publishing Company.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2004). *Supreme Dhamma The first part*. Bangkok: Tahata Publishing Company Printing House.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2006). *For access to Buddhadhamma* (2nd ed.). Bangkok: Offset Creation Publishing Company.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2012). *Amazing of Nirvana* (3rd ed.). Bangkok: Amrin Printing and Publishing Company.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2013). *Core Buddhism (complete edition)*. Bangkok: Dhammasapa.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2015). *Three Wishes of Buddhadasa Bhikkhu*. Bangkok: Dhammasapa.
- Intasara, V., & N phol, C. (1997). *Buddhism in era of globalization and strategy of declaration of Dhamma to the wide word*. Bangkok: KledThai Publisher.
- Mahachulalongkornrajvidya. (1996). *Tripitaka Thai version Mahachulalongkornrajvidlaya volume 20*. Bangkok: Mahachulalongkornrajvidlaya Printing House.
- Project for studying of concept life and performance of Buddhadhasa Bhikkhu. (1998a). *Resolution: To continue resolution of Buddhadasa Bhikkhu Volume 1 cause of crisis*. Bangkok: Sukabhaj Jai Publisher.
- Project for studying of concept life and performance of Buddhadhasa Bhikkhu. (1998b). *Resolution: To continue resolution of Buddhadasa Bhikkhu Volume 2 make a living by which method*. Bangkok: Sukabhaj Jai Publisher.
- Sutanunt, S. (2014). *Analysis of Dhamma speech: Buddhist law*. Bangkok: Post Publishing Company
- Vechsuwan, A. (1998). *SuanMoke MeungChiaya and Budhhadasa Bhikkhu* (4th ed.). Bangkok: Arunvidya Publisher.
- Vechsuwan, A. (2006). *Ven. Buddhadasa The important person of Thai and world*. Bangkok: Arunvidya Publisher.
- Wasi, P. (2016). *Buddhism great capital for development of Thailand*. Bangkok: Offsetplus Printing Company.
- Yussayotha, A. (2021). Kalamasutta and Rumor Spreading Tactics. *Journal of Social Science and Humanities Research in Asia*, 27(2), 3-29.